

Сніжана Осипчук,
аспірантка,Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,
вул. Хмельницьке шосе, 27, м. Вінниця, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8995-418X>**ПРОБЛЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО
ЗАКЛАДУ В РЕТРОСПЕКТИВІ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Стаття представляє огляд проблеми оцінювання якості освіти загальноосвітнього закладу в ретроспективі педагогічних досліджень.

Питання якості освіти є пріоритетним у розвитку суспільства, бо від «кінцевого продукту» закладів освіти – конкурентоспроможного випускника – залежить подальша успішна життєдіяльність людства в усіх сферах. І саме ретроспективне дослідження цього питання допоможе визначити сутність основних понять, проблеми та їх вирішення.

Розглянуто поняття «якість», «якість освіти», «оцінювання» як процес отримання оцінок, висновків, рекомендацій щодо стану та перспектив розвитку закладу освіти на основі визначених заздалегідь критеріїв.

Визначено спільні показники якості освіти для всіх закладів освіти та складові поняття «якість освіти»: якість підготовки кадрів, якість фінансово-господарських умов, якість технологій та якість управління освітою, якість освітнього середовища.

Якість освіти розглядається в нерозривній єдності з якістю освітньої діяльності та якістю результату.

Виділено чотири основні тенденції змін у галузі педагогічного оцінювання, які сприяли загальному підвищенню якості, а саме: вироблення та впровадження широкого спектра інструментів оцінювання, спрямованих на різні аспекти компетентності; розроблення та застосування нових підходів у викладанні та навчанні; розвиток методів психометричного аналізу та їхнього застосування до аналізу окремих інструментів оцінювання й результатів оцінювання; зростання ролі інформаційно-комп'ютерних технологій як складової різних етапів реалізації процесу оцінювання.

Відповідно в статті доведено, що для забезпечення високого рівня якості освіти в закладах освіти необхідно проводити оцінювання освітньої діяльності та її результату, сформульовано вимоги до критеріїв оцінювання.

Встановлено, що відповідно до законодавчої бази кожний заклад загальної середньої освіти має розробити внутрішню систему забезпечення якості освіти, враховуючи особливості свого закладу освіти, яка є об'єктом для оцінювання.

Проте, питання оцінювання якості освіти та освітньої діяльності потребує продовження наукових розвідок, бо заклади загальної середньої освіти не готові здійснювати оцінювання: відсутність інструментарію процесу оцінювання, неготовність учасників освітнього процесу оцінювати діяльність закладу, некомпетентність експертів, необ'єктивне оцінювання.

Ключові слова: якість, якість освіти, якість освітньої діяльності, оцінювання, внутрішня система забезпечення якості освіти.

Вступ та сучасний стан досліджуваної проблеми.

Починаючи з часів Стародавньої Греції, перед людством постало питання визначення ступеня досконалості речей, їхньої якості. Це питання до сьогодні залишається предметом дискусій в усіх напрямках і сферах людської діяльності. Питання якості освіти не стоїть осторонь, а активно вивчається, обговорюється науковцями. Адже якість освітніх послуг, які надаються в закладах освіти, та якість «кінцевого продукту» закладів освіти – конкурентоспроможний випускник – цікавить не тільки здобувачів освіти, а й усіх бенефіціарів та суспільство в цілому, бо від цієї якості напругу залежить розвиток та життєдіяльність усієї цивілізації.

Проблема забезпечення якості не нова. Поняття «якість» було введено Платоном і визначено як ступінь досконалості речей. За Аристотелем, якість – це сутність речей, тобто предикат, який самостійно, без речі, не існує і відповідає на запитання: який? яка?

яке? (Кремень, 2003). Аристотель пов'язував якість зі стійкістю засвоєння знань та логікою мислення.

Далі це явище досліджував Г. Гегель, який заявив, що коли щось втрачає свою якість, воно вже не те, що є. «Якість тотожна з буттям – визначеність», – так підкреслював філософ (Кремень, 2003).

Поняття «якість освіти» вивчали та трактували свої підходи до визначення цього поняття у своїх працях І. Булах, В. Воротилов, В. Луначек, В. Полянський, В. Григораш, С. Шишов, В. Кальний, Л. Харві та Дж. Ньютон.

І. Булах, Л. Ващенко, Г. Єльнікова, Ю. Жук, Т. Лукіна, О. Ляшенко, В. Маслов, М. Мруга, П. Полянський та ін. розкрили питання оцінювання якості освіти та якості освітньої діяльності закладу загальної середньої освіти.

Мета та завдання. Враховуючи численні дослідження з цієї теми, можна зазначити, що питання оці-

нювання якості освіти закладів загальної середньої освіти залишається недостатньо вивченим. Саме тому метою статті є аналіз проблеми оцінювання якості освіти та освітньої діяльності закладу загальної середньої освіти в ретроспективі педагогічних досліджень.

Завдання дослідження: проаналізувати матеріали щодо якості освіти та її оцінювання в ретроспективі; обґрунтувати сутності основних понять; визначити проблеми оцінювання якості освіти.

Методи дослідження. Для дослідження використано загальнонаукові теоретичні методи дослідження інформації (аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, індукція, дедукція, пояснення та класифікація) та емпіричні: спостереження та бесіди.

Результати та їх обговорення. У сучасних умовах проблема якості стала особливо актуальною, наразі вона стосується всіх країн, галузей, установ та організацій. У сучасному філософському розумінні якість визначається так:

- сукупність суттєвих, відносно стійких станів та характеристик об'єкта;
- властивість, риса;
- риса чи сукупність рис, що відрізняють один предмет від інших;
- риса чи сукупність рис, що визначають стосунки, відносини, зв'язки даного явища з середовищем, визначають його структуру;
- ступінь досконалості (Шудло, 2012).

Отже, ми погоджуємось із сучасною дослідницею Г. Кільовою, що якість – філософська категорія, вона виражає сукупність істотних ознак і особливостей, які відрізняють один предмет або явище від інших і надають йому визначеності (Кільова, 2012).

Міжнародна організація зі стандартизації ІСО визначає якість як сукупність характеристик об'єкта, що відносяться до його здатності задовольняти встановлені та передбачувані потреби.

Сьогодні в науковій літературі немає чіткого визначення поняття якості освіти. У загальному контексті це розуміється як:

- дотримання норми та етики;
- володіння характеристиками повної відповідності стандарту та рівнем досягнення бажаних результатів;
- результат та якість навчального процесу, якість та цінність засобів для досягнення цілей, якість умов;
- фізичне та духовно-психічне здоров'я, загальна культура, інтелект, ціннісні орієнтації та багато іншого;
- загальні знання про ефективність певної системи освіти;
- ряд важливих властивостей та характеристик результатів освіти, які можуть задовольнити споживачів.

Існує кілька сотень визначень поняття якості освіти залежно від змісту, закладеного в розумінні природи освіти, які завдання має вирішувати система освіти на кожному етапі свого розвитку. Найбільш поширеною є думка, що якість освіти – це відповідність певній

нормі, стандарту (Лукіна, 2007). Залежно від змісту, який вкладається в термін «якість освіти», її сутність розглядають як:

- результати навчання та освітнього процесу;
- ефективність діяльності навчального закладу;
- якість системи освіти певного рівня;
- певний бажаний ідеал освіченості людини;
- пріоритет державної освітньої політики (Лукіна, 2007).

Поняття «якість освіти» не з'явилося тільки в ХХІ столітті, багато дослідників вивчали це питання та пропонували свої підходи до його визначення (див. таблицю 1).

Відповідно до визначень деяких науковців якість освіти можна інтерпретувати як рівень задоволення освітніми послугами, які надаються в закладі освіти, всіма учасниками освітнього процесу або міру досягнення поставлених освітніх цілей і завдань. Визначимо наступні складові поняття «якість освіти»: якість підготовки кадрів, якість фінансово-господарських умов, якість технологій та якість управління освітою, якість освітнього середовища, все, що впливає на якість «продукції» школи, випускника.

Розуміючи під якістю освіти її результати, у яких відображено досягнутий рівень запланованих цілей, стан шкільного середовища, умови функціонування та розвитку освітньої установи, динаміку особистісного розвитку учителя та учня (зміни професійної компетентності учителя та його ставлення до роботи; соціальне, духовне, психічне здоров'я дитини, рівень її особистих зусиль), упровадження сучасних педагогічних технологій, визначимо фактори, що впливають на якість освіти.

Спільні показники якості освіти для всіх закладів освіти наступні:

- рівень соціального, психічного, біологічного розвитку особистості;
- рівень навченості школярів;
- рівень сформованості загальнонавчальних вмінь і навичок;
- рівень вихованості учнів;
- рівень життєвої захищеності, соціальної адаптації (Мармаза, 2006).

В. Панасюк зазначає, що доцільно говорити про певні якості об'єкта. У найширшому розумінні термін «якість освіти» він пропонує розглядати як єдність таких компонентів, які необхідно вимірювати для одержання узагальненої оцінки та здійснення управління щодо поліпшення досягнутої якості:

- якість викладання;
- якість науково-педагогічних кадрів (їх підготовки, кваліфікації тощо);
- якість освітніх програм;
- якість матеріально-технічної бази та інформаційно-освітнього середовища;
- якість тих, хто навчається (їх людські, особистісні якості, що формуються під впливом освітнього процесу);

- якість управління;
- якість дослідження (Панасюк, 1997).

Враховуючи вищевикладене, стверджуємо, що з метою забезпечення високого рівня якості освіти заклад освіти має проводити оцінювання якості та своєї діяльності шляхом проведення щорічного оцінювання освітньої діяльності, тобто внутрішнього моніторингу.

Оцінювання (assessment) – це процес збору даних для опису або кращого розуміння питання. Термін найбільше відповідає прийнятому в нас поняттю «педагогічне оцінювання», тобто оцінювання знань і навичок, набутих у процесі навчання, оцінювання прогресу в навчанні. Найчастіше оцінювання здійснюється експертами за допомогою бальної шкали або рейтингу (Ляшенко, 2012). Проблема оцінювання є:

1) низька об'єктивність – експерти можуть бути упередженими та оцінювати не стільки досягнення, скільки своє ставлення до них;

2) кваліфікація експерта – кожен експерт має власну «модель» компетентності, згідно з якою здійснює оцінювання;

3) далеко не всі види освітньої діяльності можна діагностувати – якщо володіння навичками легко продемонструвати, то судження та розуміння продемонструвати та перевірити набагато складніше;

4) оцінювання потребує часу та достатньої кількості експертів, що в умовах технології навчання також становить проблему.

Оцінювання в іншому розумінні – евалюація (англ. evaluation) – це результат судження на основі визначених заздалегідь критеріїв. Проблема оцінювання в такому сенсі є розроблення критеріїв для прийняття зважених, обґрунтованих рішень (Ляшенко, 2012). Хоча педагогічне оцінювання (вимірювання знань та

діяльності) існує вже багато років, активний розвиток та вдосконалення інструментів і методів оцінювання розпочався не так давно.

До середини ХХ століття технологія оцінювання включала переважно написання есе та усні співбесіди. Критерії «склав»/«не склав» визначалися більш суб'єктивно. Визнання сумнівної якості характеру таких обстежень та їхньої низької надійності за останні 50 років призвело до визначення перших об'єктивних статистичних критеріїв та появи безлічі нових надійних інструментів і методів оцінювання (Булах, Ляшенко, Мруга, Серeda, 2009). Тоді ж було сформульовано перші вимоги до критеріїв оцінювання:

– оцінювання має бути відтворюваним (надійним), валідним, практично доступним, справедливим та корисним для навчання;

– зміст і форма оцінювання мають відповідати меті оцінювання та очікуваним результатам;

– для отримання точного уявлення про певні характеристики екзаменованих необхідно використовувати широку вибірку за змістом, оскільки здатність екзаменованого до виконання певних дій залежить від конкретного контексту або ситуації;

– загальна надійність оцінювання та систематичний перегляд встановленого прохідного бала є важливими;

– оцінювання мають бути побудовані відповідно до чітко визначених стандартів (змісту, процедур, інтерпретації) і реалізовуватися за допомогою систематичних і надійних методів (Вайс, 2000).

Генетичні джерела історії оцінювання освітніх процесів засвідчують, що оцінювання, як одна з технологій вимірювання якості освіти, сформувалось на базі юридичної, науково-технічної та соціальної експертизи у 70-х роках ХХ століття, розвивалось у контексті

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «якість освіти»

№	Автор	Визначення поняття
1	І. Булах (Булах, Волосовець, Вороненко, 2003)	Сукупність властивостей та характеристик освітнього процесу, що надають йому спроможність формувати такий рівень професійної компетентності, який задовольняє потреби, які є або які будуть, громадян, підприємств і організацій, суспільства і держави.
2	В. Гуменюк (Гуменюк, 2006)	Якість освіти – це процес і результат. Якість освіти як процес – це сукупність властивостей навчання і виховання, які визначають їх пристосованість до реалізації соціальних завдань щодо формування особистості. Якість освіти як результат – це сукупність властивостей особистості, яка фіксується через категорії культури особистості, соціальну громадянську зрілість, рівень знань, умінь, творчих здібностей та мотивованості.
3	В. Лунячек (Лунячек, 2014)	Соціальна категорія, що визначає стан і результативність процесу освіти в суспільстві, її відповідність потребам і очікуванням суспільства (різних соціальних груп) у розвитку і формуванні громадянських, побутових і професійних компетенцій особистості; певний рівень знань і умінь, розумового, морального і фізичного розвитку, якого досягають ті, хто навчається на певному етапі відповідно до цілей, що плануються; ступінь задоволення очікувань різних учасників процесу освіти від освітніх послуг, що надаються освітніми установами.
4	В. Полянський, В. Григораш (Полянський, Григораш, 2004)	Якість освіти – це здатність задовольняти соціальні потреби у формуванні та розвитку особистості в аспекті її навченості, вихованості, відбиття соціальних, психічних, фізичних якостей.
5	Л. Харві та Дж. Ньютон (Харві, Ньютон, 2007)	Якість – це концепт, що відноситься до «інвесторів» (у цьому розумінні якість має численні перспективи, оскільки різні інтереси груп-інвесторів мають різні пріоритети) та механізм (процес оцінювання, акредитації, аудиту, а також зовнішнього оцінювання).

професійної людської діяльності та як одна з підсистем штучного інтелекту. Із часом (у 80-х роках) паралельно з освітньою експертизою розвивається психолого-педагогічна діагностика та моніторинг. У кінці 90-х років спостерігається інтеграція освітньої експертизи з діагностикою (В. Зверева, І. Підласий), моніторингом (Г. Єльнікова, О. Локшина, Т. Лукіна).

Важливими для розуміння та розвитку вітчизняної теорії оцінювання розвитку закладу освіти на сучасному етапі є наукові праці таких учених, як І. Булах, Л. Ващенко, Г. Єльнікова, Ю. Жук, Т. Лукіна, О. Ляшенко, В. Маслов, М. Мруга, П. Полянський та ін., присвячені оцінюванню якості освіти та якості освітньої діяльності закладу загальної середньої освіти. Так, у посібнику «Методика і технологія оцінювання діяльності загальноосвітнього навчального закладу», створеному українськими вченими, розкрито сутність оцінювання як педагогічної категорії, визначено види оцінювання діяльності закладу загальної середньої освіти, його інструментарій (форми й методи збору інформації для здійснення його) та ін. (Ляшенко, 2012). У посібнику «Теоретико-методичні основи підготовки керівників до оцінювання результатів діяльності загальноосвітнього навчального закладу» також розглянуто проблеми, дотичні до комплексного оцінювання розвитку школи. У його тексті окреслено теоретичні, методичні та технологічні засади оцінювання результатів діяльності закладу загальної середньої освіти, наведено авторську методику оцінювання (Єльнікова, 2012).

На думку Д. Гопкінза, оцінювання в освіті є комплексною діяльністю (Гопкінз, 2003). Комплексність оцінювання розвитку закладу загальної середньої освіти полягає в цілеспрямованому й цілевідповідному застосуванні складної системи, яку утворюють визначені й обґрунтовані критерії та показники, створені на основі їх (адаптовані до них) інструменти оцінювання означеного вище складного об'єкта, його компонентів.

У контексті управління «оцінювання» слід розглядати як процес отримання оцінок, висновків, рекомендацій щодо стану та перспектив розвитку закладу освіти на основі визначених заздалегідь критеріїв.

На початку 90-х років парламентська Асамблея Ради Європи прийняла Резолюцію щодо порівняльного оцінювання якості освіти в світі, де сказано про необхідність доступу населення до незалежного оцінювання навчальних курсів та якості роботи навчальних закладів (Бюлетень Бюро інформації Ради Європи в Україні, 2002).

Аналіз літературних джерел засвідчив, що стратегія якості сьогодні є основою освітньої політики багатьох країн світу. Цей процес, який був започаткований наприкінці ХХ століття (Велика Британія, США, Польща, Угорщина, скандинавські країни тощо), триває й досі (Німеччина, Румунія, Франція, Чехія тощо). Україна також долучилась до розбудови системи якості освіти та освітньої діяльності в закладах освіти. У Національній доктрині розвитку освіти зазнача-

лось, що «освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету й конкурентоспроможності країни на міжнародній арені, а якість освіти визначена національним пріоритетом і передумовою національної безпеки держави» (Національна доктрина розвитку освіти, 2002).

Сучасне суспільство вимагає змін в усіх сферах життя, модернізації, інформатизації, технологізації, відкритості та відновлення довіри до освітньої галузі в цілому. Саме новий Закон України «Про освіту», прийнятий 05.09.2017 року Верховною Радою України, передбачає «нові вимоги сьогодення в процесі надання якісних освітніх послуг громадянам України, регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти» (Закон України «Про освіту», 2017).

Уперше, порівняно з попередніми редакціями законів в освітній сфері, з'явився розділ «Забезпечення якості освіти» (розділ V Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р.), що регламентує створення системи забезпечення якості освіти на всіх її рівнях з метою гарантування якості освіти, формування довіри суспільства до системи та закладів освіти, органів управління освітою, постійне та послідовне підвищення якості освіти, допомогу закладам освіти та іншим суб'єктам освітньої діяльності в підвищенні якості освіти. Складниками такої системи є система забезпечення якості в закладах освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти), система зовнішнього забезпечення якості освіти, система забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти (Закон України «Про освіту», 2017).

Державна служба якості освіти України проводить зовнішній моніторинг, тобто оцінювання діяльності закладу загальної середньої освіти, інституційний аудит, відповідно до своїх критеріїв. Сьогодні Державна служба якості освіти України проводить навчання освітніх експертів, які будуть долучатися до аудиту. Такий зовнішній моніторинг можна порівняти з атестаційною експертизою, яку один раз на 10 років проходив кожний заклад загальної середньої освіти. Комісія вивчала діяльність закладу освіти відповідно до орієнтовних критеріїв оцінювання діяльності дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладів, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 17.06.2013 р. № 772. Проте механізм використання орієнтовних критеріїв оцінювання був недостатньо відпрацьованим, освітні експерти обиралися на основі посадового статусу, одні й ті самі експерти долучалися до різних видів оцінювання: діагностичного, інспекторського, моніторингового, експертного. Дана експертиза мала на

меті контроль і ніякою мірою не спонукала заклад освіти до підвищення результативності та ефективності своєї діяльності.

Якість освіти розглядається в нерозривній єдності якості освітньої діяльності та якості результату. Державна служба якості освіти України наголошує, що «якість освітньої діяльності є невід'ємною складовою якості освіти, яка залежить від якості освітнього середовища, включає якісні і кількісні характеристики освітнього процесу, якість професійної компетентності викладачів, якість організаційно-управлінської компетентності. Кожен заклад освіти має свої особливості – тип, рівень освіти, умови діяльності, фінансування, місцезнаходження, освітню програму тощо. Усі ці складові впливають на формування для кожного окремого закладу внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності і якості освіти. Запровадження внутрішньої системи забезпечення якості – стратегічне рішення школи, яке може допомогти поліпшити її загальну дієвість та забезпечити міцну основу для ініціатив щодо її ефективного та сталого розвитку» (Бобровський, Горбачов, Заплотинська, 2020).

Проте, керівники закладів загальної середньої освіти зіткнулися з такими проблемами в розбудові внутрішньої системи та під час проведення внутрішнього моніторингу освітньої діяльності закладу:

- недостатній рівень самоосвіти адміністрації шкіл із даного питання;
- відсутність достатніх знань, практичних навичок;
- очікування готових зразків Положення про ВСЗЯО та матеріалів для проведення самооцінювання;
- педагогічні працівники не в повній мірі ознайомлені зі структурою внутрішньої системи забезпечення якості освіти;
- частина закладів використала за основу розроблені положення про внутрішні системи забезпечення якості освіти інших закладів освіти й не врахувала особливості та умови свого закладу освіти;
- низький рівень залучення учасників освітнього процесу та стейкхолдерів до процесу оцінювання освітньої діяльності й формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти;
- частина керівників закладів загальної середньої освіти ще жодного разу не проводила самооцінювання освітньої діяльності відповідно до нових вимог;
- відсутність інструментарію проведення самооцінювання;
- формальне відношення до проведення самооцінювання;
- низький рівень усвідомлення адміністрацією закладів та педпрацівниками доцільності функціонування ВСЗЯО та проведення самооцінювання;
- результати самооцінювання не були оприлюднені, обговорені, якісно проаналізовані та не враховані у формуванні річного плану роботи закладу та внесенні змін до Стратегії розвитку закладу освіти.

Висновки. Проведене дослідження вносить багато корисного в розв'язання проблеми оцінювання освітньої діяльності та якості освіти загалом.

Враховуючи виокремлені проблеми, керівник, який відповідає за функціонування ВСЗЯО, має спрямувати роботу всієї адміністрації на створення групи з учасників освітнього процесу для розробки Положення про ВСЗЯО, критеріїв для оцінювання освітньої діяльності закладу за напрямками, визначеними ДСЯОУ, проведення просвітницької роботи щодо функціонування ВСЗЯО серед усіх учасників освітнього процесу, забезпечення оприлюднення та обговорення результатів самооцінювання та їхнього врахування при плануванні подальшої роботи закладу освіти.

Адже саме успішне функціонування ВСЗЯО та аналіз результатів самооцінювання допоможе закладу освіти виявити недоліки, визначити шляхи вдосконалення, що сприятиме підвищенню рівня якості освіти в закладі.

У сучасній педагогічній теорії та практиці все більше усвідомлюється, що якість освіти стає головним аргументом людського розвитку, який задовольняє прагнення людини до самовдосконалення й саморозвитку, потреби суспільства в освічених і висококультурних громадянах. Українцям важливими, на нашу думку, залишаються питання дефініцій внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Крім того, результати проведеного вище аналізу дають нам можливість стверджувати, що внутрішня система забезпечення якості освіти є об'єктом оцінювання під час проведення Державною службою якості освіти України інституційного аудиту (зовнішнього моніторингу) та об'єктом самооцінювання. Прийняття Закону України «Про освіту» спонукало заклади освіти розробити внутрішню систему забезпечення якості освіти, відповідно до якої потрібно організувати освітній процес та має функціонувати заклади освіти, необхідно визначитися з інструментарієм для проведення оцінювання діяльності закладу та підготувати всіх учасників освітнього процесу до їх залучення до процесу оцінювання. Саме за цими напрямками варто продовжувати наукові розвідки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. Київ : Державна служба якості освіти, 2020. 240 с.
2. Булах І.Є., Волосовець О.П., Вороненко Ю.В. та ін. Система управління якістю медичної освіти в Україні : монографія. Дніпропетровськ : АРТ-ПРЕС, 2003. 212 с.
3. Булах І.Є., Ляшенко О.І., Мруга М.Р., Серeda Л.І. Наукове обґрунтування підходів до шкалювання результатів зовнішнього незалежного оцінювання. *Вісник. Тестування і моніторинг в освіті*. 2009. № 4. С. 17–19.
4. Вайс К.Г. Оцінювання: методи дослідження програм та політики. Київ : Основи, 2000. 671 с.
5. Гопкінз Д. Оцінювання для розвитку школи. Львів : Літопис, 2003. 256 с.
6. Григораш В.В. Управління навчальним закладом : навч.-метод. посібн. : у 2-х ч. Ч. 1. Харків : Ранок, 2004. 160 с.

7. Гуменюк В. Нетрадиційні ресурси управління якістю освіти. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2006. № 1. С. 64–69.
8. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.06.2023).
9. Єльнікова Г.В. Теоретико-методичні основи підготовки керівників до оцінювання результатів діяльності загальноосвітнього навчального закладу : монографія. Київ : УМО, Пед. думка, 2012. 220 с.
10. Кільова Г.О. Якість освіти як ключова категорія менеджменту. *Освіта та педагогічна наука*. 2012. № 5–6. С. 154–155.
11. Кремень В. Історія філософії : підручник для вищої школи. Харків : Прапор, 2003. 768 с.
12. Лукіна Т.О. Вимірювання й управління якістю освіти : навчально-методичні матеріали. Київ : Експрес-об'ява, 2007. 50 с.
13. Лунячек В.Е. Педагогічний менеджмент : навч. посібн. Харків : ХарРІНАДУ «Магістр», 2014. 512 с.
14. Ляшенко О.І. Методика і технології оцінювання діяльності загальноосвітнього навчального закладу. Київ : Педагогічна думка, 2012. 160 с.
15. Мармаза О.І. Стратегічний менеджмент: траєкторія успіху. Харків : Основа, 2006. 160 с.
16. Національна доктрина розвитку освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (дата звернення: 10.06.2023).
17. Про порівняльну оцінку освіти. Рада Європи. Рекомендація 1137. Бюлетень Бюро інформації Ради Європи в Україні, 2002. 144 с.
18. Щудло С.А. Вища освіта у пошуку якості: quo vadis. Харків – Дрогобич : Коло, 2012. 340 с.
19. Harvey L., Newton J. Transforming quality evaluation: Moving on. *Quality assurance in higher education: Trends in regulation, translation and transformation*. 2007. 246 s.
5. Hopkinz, D. (2003). *Otsiniuvannia dlia rozvytku shkoly [Assessment for school development]*. Lviv : Litopys, 256 [in Ukrainian].
6. Hryhorash, V.V. (2004). *Upravlinnia navchalnym zakladom: navch.-metod. posibn.: u 2-kh ch. Ch. 1. [Management of the educational institution]*. Kharkiv : Ranok, 160 [in Ukrainian].
7. Humeniuk, V. (2006). *Netradytsiini resursy upravlinnia yakistiu osvity [Non-traditional resources of education quality management]*. *Dyrektor shkoly, litseiu, himnazii – Director of a school, lyceum, gymnasium, 1*, 64–69 [in Ukrainian].
8. Zakon Ukrainy “Pro osvitu” [Law of Ukraine “On Education”]. (n. d.) [zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
9. Yelnykova, H.V. (2012). *Teoretyko-metodychni osnovy pidhotovky kerivnykiv do otsiniuvannia rezultativ diialnosti zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu: monohrafiia [Theoretical and methodological foundations of training managers for evaluating the results of the activities of a general educational institution]*. Kyiv : UMO, Ped. Dumka, 220 [in Ukrainian].
10. Kilova, H.O. (2012). *Yakist osvity yak kliuchova katehoriia menezhmentu osvity [Quality of education as a key category of management]*. *Osvita ta pedahohichna nauka – Education and pedagogical science*, 5–6, 154–155 [in Ukrainian].
11. Kremen, V. (2003). *Istoriia filosofii: pidruchnyk dlia vyshchoi shkoly [History of philosophy]*. Kharkiv : Prapor, 768 [in Ukrainian].
12. Lukina, T.O. (2007). *Vymiriuvannia y upravlinnia yakistiu osvity: navchalno-metodychni materialy [Measurement and management of the quality of education: teaching and methodical materials]*. Kyiv : Ekspres-obiava, 50 [in Ukrainian].
13. Luniachek, V.E. (2014). *Pedahohichniy menezhment: navch. posibn. [Pedagogical management]*. Kharkiv : KharRINADU “Mahistr”, 512 [in Ukrainian].
14. Liashenko, O.I. (2012). *Metodyka i tekhnologii otsiniuvannia diialnosti zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu [Methods and technologies for evaluating the activities of a general educational institution]*. Kyiv : Pedahohichna dumka, 160 [in Ukrainian].
15. Marmaza, O.I. (2006). *Stratehichniy menezhment: traiektoriia uspikhu [Strategic management: the trajectory of success]*. Xarkiv: Osнова, 160 [in Ukrainian].
16. Natsionalna doktryna rozvytku osvity [National doctrine of education development]. (n. d.) [zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>
17. Pro porivnialnu otsinku osvity. Rada Yevropy. Rekomendatsiia 1137 (2002). Biuletен Biuro informatsii Rady Yevropy v Ukraini. (s. 144) [in Ukrainian].
18. Shchudlo, S.A. (2012). *Vyshcha osvita u poshuku yakosti: quo vadis [Higher education in search of quality: quo vadis]*. Kharkiv – Drohobych : Коло, 340 [in Ukrainian].
19. Harvey, L., Newton, J. (2007). *Transforming quality evaluation: Moving on. Quality assurance in higher education: Trends in regulation, translation and transformation*, 225–246.

REFERENCES

1. Bobrovskiy, M.V., Horbachov, S.I., & Zaplotynska, O.O. (2020). *Rekomendatsii do pobudovy vnutrishnoi systemy zabezpechennia yakosti osvity u zakladi zahalnoi serednoi osvity [Recommendations for building an internal system for ensuring the quality of education in an institution of general secondary education]*. Kyiv : Derzhavna sluzhba yakosti osvity, 240 [in Ukrainian].
2. Bulakh, I.Ie., Volosovets, O.P., & Voronenko Yu.V. ta in. (2003). *Systema upravlinnia yakistiu medychnoi osvity v Ukraini: monohrafiia [The quality management system of medical education in Ukraine]*. Dnipropetrovsk : ART-PRES, 212 [in Ukrainian].
3. Bulakh, I.Ye., Liashenko, O.I., Mruha, M.R., Sereda, L.I. (2009). *Naukove obgruntuvannia pidkhodiv do shkaliuvannia rezultativ zovnishnoho nezaleznoho otsiniuvannia [Scientific substantiation of approaches to scaling the results of external independent evaluation]*. *Visnyk. Testuvannia i monitoring v osviti – Herald. Testing and Monitoring in Education*, 4, 17–19 [in Ukrainian].
4. Vais, K.H. (2000). *Otsiniuvannia: metody doslidzhenia prohram ta polityky [Evaluation: Methods for Program and Policy Research]*. Kyiv : Osnovy, 671 [in Ukrainian].

Snizhana Osypchuk,
Graduate Student,
Volodymyr Dahl East Ukrainian National University,
27, Khmelnytske shoes str., Vinnytsia, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8995-418X>

THE PROBLEM OF ASSESSING EDUCATION QUALITY OF GENERAL EDUCATIONAL INSTITUTION IN RETROSPECTIVE OF PEDAGOGICAL RESEARCH

This article presents an overview of the problem of evaluating the quality of education in a comprehensive educational institution in the retrospective of pedagogical research.

The issue of the quality of education is a priority in the development of society, since the further successful life of mankind in all spheres depends on the “end product” of educational institutions – a competitive graduate. And it is the retrospective study of this issue that will help determine the essence of the main concepts, problems and their solutions.

The concept of “quality”, “quality of education”, “evaluation” is considered as the process of obtaining estimates, conclusions, recommendations regarding the state and prospects of the development of an educational institution based on predetermined criteria.

The quality of education is considered in the inseparable unity of the quality of educational activity and the quality of the result.

Accordingly, the article proves that in order to ensure a high level of education quality in educational institutions, it is necessary to evaluate educational activity and its results, requirements for evaluation criteria are formulated.

However, the issue of evaluating the quality of education and educational activity requires continued scientific research, as general secondary education institutions are not ready to carry out evaluations: lack of tools for the evaluation process, unwillingness of participants in the educational process to evaluate the activities of the institution, incompetence of experts, biased evaluation.

Key words: *quality, quality of education, quality of educational activity, evaluation, internal system of ensuring the quality of education.*

Подано до редакції 20.06.2023